

az igazságügyi minisztérium 64-842 frt 45 kr nagyobb kiadása a költségvetésileg engedélyezett hitelnek ezen évnegyedben nagyobb mértékben történt igénybevétele által keletkezett.

Külföld.

Német vádaskodás Franciaország ellen. A „Norddeutsche Allgemeine Ztg.” a „Nord”-nak a Masszaubh miatt keletkezett francia-olasz konfliktusra vonatkozó cikkével foglalkozván, ismétli, hogy az iniciatíva francia-olasz egyetértés megzavarására Franciaországtól indult ki. Legmeggyőzőbb bizonyítékának ennek az, hogy magának Franciaországnak a legcsökkenőbb érdeke sem volt a konzulnak Masszaubhba küldésében, sem pedig az Olaszország eljárása elleni tiltakozásban. Franciaországnak Masszaubhban, hol mindössze két francia lakik, a kikért rendes körülmények között bizonyára nem állított volna fel konzulátust, ugyancsak semmi kereskedelmi érdeke nincs, és azzal, hogy a Masszaubh lakó görögöket védelmébe vette, és tiltakozásra bírta a megadóztatás ellen, csak azt akarta, hogy surlódást idézzon elő Franciaországgal. Franciaország a kötekedésére nyilvánvalólag keresett és erővel előteremtett. Az egészről az a következtetés kell levonni, hogy a hatalmasságok között Franciaország az, mely legkevesebb súlyt fektet az európai béke fenntartására, sőt ellenkezőleg, félreismerhetlen buzgalommal minden alkalmat megragad a béke megzavarására.

Legújabb posta.

Bulgária jövője. A „N. Freie Presse” jelentése: A Bulgáriában várható változásokról, az utóbbi időben majd itt, majd ott felmerülő tudósítások az ismeretes orosz korrespondenciákból származtak és egytől-egyik legbizalmasabb forrásból. Eppily alaptalanok az újra, meg újra felmerülő hírek a hatalmaknak a bolgár trón betöltéséről szóló állítólagos újabb megbeszéléseiről is. — Ausztria-Magyarország ragaszkodik eddig, minden bolgár belügybe való beavatkozást perhorreskáló magatartásához, — ragaszkodván egyúttal a szerződéshez. Különben is jelenleg annál kevésbé van oka Ausztria-Magyarországnak diplomáciai nyilatkozatot tennie, mivel az irányban egy oldalról sem kapott erre nézve ösztönzést és ezért a pétervári találkozással kapcsolatosan Bulgáriára vonatkozólag felmerült jelentések mindegyike pozitív alappal nem bír kombinációnak tekinthető. Lehet, hogy az uralkodók pétervári találkozásánál nem egy félreértés derített föl, de Bulgáriára vonatkozólag meggyőzés, Ausztria-Magyarország értesítése nélkül, nem jöhetett létre.

Állították itt vele szemben, ki az Erzsébet-fürdőt is koronázza, a hídfő oszlopára az eszes Omphale bájós szobrát is, ama lydiai királynét, a kinek szolgálatába ment Herkules, hogy — az örüléstől szabaduljon. A Herkules-fürdő lakó- és fürdőépületek, nyomint a sétányok és magaslatozások seregszerűen keresztben nevelnek és pedig az épületek csupa az uralkodó királyi ház tagjai és elődei neveit, a magaslatozások és erdei utak meg oly magánüzemiségeket, akik a hely körül érdemeket szereztek maguknak, de az itt lévő szobrok kicsi világában is találkoznak egynehányal, melyek nem mythologiai isteneket, hanem tulajdonosokat, nemz. tiszteket jelképeznek ábrázolnak. Egyetlen egy arczkép szobor van itt: a Mária Valéria-fürdő épületén, mely királyné és felségét tünteti fel, karjaiban bájós Baby-t tartva: Mária-Valéria királyi hercegnőt, kinek neve a fürdőt díszíti, mint a hogy a királykisasszony születése évében építetett.

De mindez nem mon tartozik a „Herkules-fürdői régiségek”-hez — tehát be kell fejeznünk ezuttal a fürdői czikkünket.

Az aradi Hegyalján.

(Világosvára. — Györök. — Ménés- és Vinczellár-iskola. — Új-Paulis. — Radna. — A környék mondanivalója. — Solymosvár. — A kultúra a Hegyalján.)

Az idegen, ki Aradon megtelepszik, a kirándulási helyek hiányát sajnos érezi. Nyár idején, mikor az egyszerű iparostól, nyárspolgártól kezdve mindenki törekedik a zöldre, hogy élvezze a hős levegőt s ha csak néhány órára is megszabaduljon a nyomott, fűdött, poros városi levegőtől, akkor az aradiak jura része annak előtte megelégedett azzal, ha jól elrendezett szobáiba beárazkódhatott a nap édes sugári elől.

Mert Aradnak nincs kirándulási helye. Azt a kies ligetet, hová tavaszidő és ősszel vasárnaponként a legszebb közönség sétál ki, nyáron át csak azok keresik fel, kiket foglalkoztat a város falai közt tartózkodás. A többiek sietnek a hegyek közé, legfőbbben az aradi Hegyaljára.

Ez a mi kirándulási helyünk, mióta az államvasutat vették: kezelszbe az „első erdélyi vasút”-at. A felette ocsó menetihegyek és az igazságosság cölözerü intézkedései csakhamar megkezdették az aradiakkal a Hegyaljára való kirándulásokat. Kivált az idén, midőn egész Paulisig potom harmónz körül mehettek, valóságos népvándorlás van a vasárnapok délutánjain. Szokatlanul élénk ilyenkor az aradi pályaház peronja: már a

„ARADI KÖZLÖNY”

(Megjelen mindennap.)

Előfizetési feltételei.

Egyben hához hordva:

Egy évre	12 frt — kr
Fél évre	6 „ —
Negyed évre	3 „ —
Egy hóra	1 „ —

Vidékre szétküldve:

Egy évre	14 frt — kr
Fél évre	7 „ —
Negyed évre	3 „ 50
Egy hóra	1 „ 20

Felkérjük lapunk azon előfizetőit, kiknek előfizetése július végén lejárt, hogy az előfizetést megelőzően megtegyék a szükséges kifizetést, nehogy a lap szétküldésében fennakadás álljon be.

Az „Aradi Közlöny”

kialakítását.

NAPTÁR.

Augusztus 10. Péntek. Romai katolikus naptár: Lőrincz. Prot. naptár: Lőrincz és Gergely. orosz naptár: (július 29.) Kallinik. Nap két óra 49 perccel, nyugszik 7 óra 20 perccel.

— „A Kölcsey könyvtár” kedden és szombaton délután 3—4 és pénteken délután 11—12 óra közt használatos.

HIREK.

Arad és vidéke.

Mennek a katonák. A 39. és 46. gyalogrezdből álló 34. gyalogdandár, mely f. hó 5-ike óta Aradon volt összpontosítva s itt tartotta dandárgyakorlatait, ma reggel 6 órakor indul el a Debreczen vidékén tartandó hadgyakorlatokra. — A dandár az utat Debreczenig gyalogmarsban teszi meg; az első pihenőt Világoson tartja. A dandárt Gronbold Ferdinánd vezérőrnagy dandárpáncsok vezeti. Házieredőnk 3 hétig lesz távol a hadgyakorlatokon, mely idő alatt Pávek alezredes lesz helyettes várpáncsok. A marsirozó katonaság legfőbb óhaja, hogy az idő még legalább néhány napig ily hűvös maradjon, mint a milyen most. — A megettett a következőképpen van megállapítva. Indulás Aradról Világosra 10-én reggel, Világosról Borosjenőre 11-én; 12-én (vasárnap) pihenő Borosjenőn. Borosjenőről Beőbe 13-án, Beőből Ókúrsra 14-én, Ókúrsról Tenkőre 15-én, 16-án pihenő, Tenkőről Lessre 17-én, 18-án Lessen ünnepi ülső felsége születésnapját és 19-án érnek be Nagyváradra, hol 20-ától 28-ig tartanak a hadgyakorlatok.

Az időjárás. Bolondabb időjárás rég nem volt Magyarországon mint most, mikor a nyárra körülbelül azzal az eredeti mondással kell élnünk, hogy: „Rég nem volt olyan enyhe téli nap, mint az — idején yáron”. A leghidegebb, őszien szél teszi türethetlenné a levegőt már két nap óta Aradon is a olyan forma érzés urálja az embert, mint a mikor késő őszien minden

pillanatban várja, hogy mikor kezd el — havazni. Közbe-közbe esővel is vegyül ez a kellemetlenség és hol borul, hol meg újra kiderül az ég, de olyan változatban, amittől ugyan időjósok se tudhatnak egy félnapra se valamit jövendőlni előre az időről. — Nagyon, hihető, hogy ez az időjárás csak ugyan nem várt módon fogja felemelni a gabonanevelék árát, már a legközelebbi napokban.

Az aradi ipartestület bécsi tanulmányi kirándulásának előmunkálatai be vannak fejezve. A végleg megállapított menetv szerint a kirándulók különvonattal f. hó 14-ikén kedden reggel 5 óra 46 perccel indulnak Aradról és este 8 óra 53 perccel érkeznek Bécsbe. A kirándulók zöme Fleischmarkt 16. szám (Hotel Rahl) és a Taborstrasse 12. szám (Hotel Stephanie) alatt levő szállodákban nyer elszállásolást. A kirándulás mentétti jegyei 30 napra érvényesek s azok visszautazásnál a személy és gyorsvonat közötti átköltözést ráfizetése mellett gyorsvonaton is érvényesek. A kiránduláshoz addig 69 résztvevő jelentkeztet, kik a mai és holnap nap folyamán kapják meg jegyeiket a részletes program és az igazoló-jelvény kíséretében.

Jegyzőhelyettesítés. A györöki jegyző állásra a radnai jegyzőnek megválasztott Kócsó Károly helyére Tatabajdi Gyula jegyző jelölt helyettesítetett.

Az országos tornáünnepeket rendező albizottság ma, délután 5 órakor a lyeuzyi tornateremben ülést tart, melyre az albizottság összes tagjait oly kérelemmel hívom meg, hogy több rendbeli fontos tárgy elintézésé végett valamennyien megjelenni sziveskedjenek. Kelt Aradon, 1888. évi augusztus hó 10-én. Dr. Sallai Béla, albizottsági elnök.

Doda Traján sajtóperében Eötvös Károly védőügyvéd és Csereua Vincze helyettes államügyész kérelme folytán az aradi kir. törvényszék új tárgyalási hatánapul szeptember hó 17-ik napját tűzte ki.

Aradiak a pécsi kiállításon. A ma megnyitott pécsi kiállításon Aradról a magyar áldomásai börtormál szöveket hoztak a helyi borokkal. Dr. Sallai János fűszerkereskedő saját találmányú diószeszével és Záray Ödön igazgatótanító egy betűszekrényvel vesznek részt.

Arad egészségügye július hóban. Arad kir. város főorvosának 1888. július havi egészségügyi jelentéséből: A hó m. é. r. legmagasabb állása C° 34.4 július 28-án délután, legalantabb állása C° 12.4 július 3-án reggel jegyeztetett. A legmag. és 752.1 mm. legalantabb pont között ingadozott. Az időjárás általában meleg, száraz, derült, többnyire szeles volt, az utolsó napokban tropikus hősséggel. Kissé esett 11 nap: esőeggett kétszer: két mutakozott egyszer. Egi háboru támadt hat ízben. A csapadék magassága 46 mm. Uralkó szélirány volt a nyugati. A közeg és széki állapot kedvezőtlenül alakult; a betegülések s a halálozások száma az előző hónaphoz képest növekedett. Az összes halálozás 16

esettel haladta meg az összes szülöttek számát. Az emésztő szervek hurutos orvász betegülései léptek előtérbe. A csecsemők közt a heveny bélhurut gyakori lett s ez valamint a koraszülöt, gyenge újszülöttek nagyobb száma leginkább növelte a halálozási arányokat. Hevenyfertőző betegülések egyes eseteke szoritkoztak. A vörheny 4. a kanyaró két esettel, a himlő egyszer volt bejelentve. Gyakoribb volt a hókhurut s háromszor, a typhus kétszer végződött halálosan. A difteritis e hóban nem fordult elő. Kórházakban a kórházban maradt 124, szaporodott 153. Összesen ápolatott 277. Ebből gyógyult 104, javult 39, elhalt 10, maradt 124. Izraelita kórházban maradt 2, szaporodott 5, összesen ápolatott 7. Ebből gyógyult 2, elhalt 3, maradt 2. Összesen ápolatott 286, szaporodott 158, összesen ápolatott 284. Ebből gyógyult 106, javult 39, elhalt 13, maradt 126. A különböző városrészekben s a kórházakban elhalt összesen 131 egyén; ezek közül 73 fi. 58 nőnemű; városi lakos 122; gyógykezelőből érkezett vagy esetleg megbetegült idegen 9. A saját lakásban elhalt városi lakosokból csak a belvárosra 35; a Pernyavára 34; Sarkadra 18, útelepra 8; Gátra 9; Ségára 6; a tanyákra 3. A kórházakban kimúlt 9. Nevezetesebb halálok: velszülöttet gyengeség s alkati hiba 23, rángás 5, tüdőgimó és aszkór 28, üdölő 5, agyba 9, szivba 2, vörheny 2, hókhurut 3, hagymáz 2, bélhurut 29, ráksenyv 3, pokolvar 1, gyermekági láz 2, végegyengülés 4 stb. Baleset 1. öngyilkosság 3, halva szülött 7. Az összes elhaltak közül orvosoltatott 118. A halálozás évi aránya e hóban 1000:37.5. Korra nézve elhalt a városi lakosokból 1 évig 59, 2—5 évig 17, 6—12 évig 4, 11—20 évig 4, 21—30 évig 10, 31—40 évig 8, 41—50 évig 6, 51—60 évig 6, 61—70 évig 2, 71—80 évig 5, 80 év felett 1. Elvő szülöttet az anyakönyvi hivatalok szelint 115 (19 elvő, mint júniusban), ezek közül, 64 fi, 51 nőnemű; törvénytelen 13, iker 1 pár, a szomszédos községekből származott 5. A szülöttek évi aránya e hóban 1000: 35.3. Házasult 23 pár. Orvosrendőri hullaszemle tartatott 5 esetben. Orvosrendőri vizsálatott 142 lartatottatot egyén. Halálos baleset egyszer, öngyilkosság 3-szor jött elő. A dajkált kisdédek létszáma volt július végén 193. A hasznos házi állatok között, a lovaknál előfordult 2 takonykor és 1 lépfene eseten kívül, más járványos-ragályos kóralak nem tapasztaltatott.

Kelemen-ünnepe. A Kelemen-ünnepe rendezése, illetve az előkészületek megbeszélése végett — mint Makórol írják — ott is tartatott értekezlet folyó hó 5-én M. e. s. Sándor dr. alispán elnöke alatt. Az ünnepélyt édeske szép számmal gyűjté össze a kiküldött rendező bizottság tagjait. Jelen voltak az elnökök alispánok kivül: Szél Akos orsz. képvis., Lonovics Gyula, Dr. Borotvács Dező, Kemény Mihály, Füzesséry Kálmán, Urbanics Kálmán, Farkas László, Dobrányi Ádám, Vastagh Frigyes, Horváth Illés, Kristóffy József, Molnár Albert, Draskóczy Béla, Csankássy Mór, Vizinger Károly stb. Cs. Palotáról: Főtiszt. Rácz József kanonok, Buja György, Kriván József bíró, Kovács János t. bíró, Kovács János. Kriván S. dr. Grensperger Ferenc, Buja L. stb. Elnök az ülést megnyitván, üdvözlő az egybegyűlt bizottsági tagokat s a Kelemen-ünnepe tárgyalás az országos ma-

gyar szineszgyezület központi igazgatószágnak folyó hó 1-ről 1608. szám alatt hozzatott leiratát felosztatja. Ezen levélben tudatja Bányei István központi igazgató, hogy a Kelemen-ünnepe szeptember hó 8-án okvetlen meg fog történni, még pedig a fővárosi irodalmi és tudós társaságok és a az előrendű műintézetek tagjainak részvételével, mely utóbbiak Makón legjobb művész erőkkel egy színi előadást is fogénak rendezni, az emlékké fennartására. Elnök ezután felkéri az egybegyűlt bizottsági tagokat, hogy az ünnepély programja megállapítandó pontozatainak pontos keresztülvittele s a bizottságra hajló bókros teendők rendszeres végrehajtása, illetve az ünnepélyre vonatkozó véleleges intézkedések megtételére saját kebeléből egy szükbbkörű végrehajtó-bizottságot szervezzen s azt az ünnepélyességek rendezésére vonatkozó intézkedéseknek saját hatáskörében legjobb belátásuk szerinti megtételére felhatalommal bízta meg. Az elnöki előterjesztés tudomásul vételével, a végrehajtó-bizottság megalkottatik: a annak tagjainul Kristóffy József m. t. b. főjegyző elnöke alatt: Vastagh Frigyes Urbanics Kálmán, Makay Endre, Major Miklós, Cserey János, Dobrányi Ádám, Vizinger Károly, Rácz József, Brengarten Henrik, Dr. Grensperger Ferenc, Buja György, Kriván Sándor és Kriván József, jegyzőjeül Herva István megválasztották s a szüksekre további teendőknek saját hatáskörükben felhatalom keresztülvitelével azzal biztatnak meg, hogy a ezéba tett ünnepélyességek tárgyalban tett intézkedéseikről annak idején ezen bizottsághoz jelentéseiket tegyék meg.

Bucsu Zimándközön. Zimándközön f. hó 20-án tartatik meg a bucsu, melyen az egész vidék részt vesz.

Áthelyezések. A m. kir. igazságügyminiszter Farkas Viktor nagykindai és Vajda Eszter Dánus lugosi kir. törvényszéki irnokokat kölcsönösen áthelyezte.

Hymen. Várady Szakmáry Arisztid b. csabai kir. aljárásbíró eljegyzése Szabó Ernő Gyúszvár dr. bányakerületi és. ev. püspök Otília leányát.

Orvosválasztás Dombegyházán. M. Dombegyházán vasárnap megtartott választás alkalmával hat pályázó közül Perőmi Dezső dr. választatott meg körörvossá.

HÁZÁNK és a FŐVÁROS.

Véres szerelmi dráma. Budapestén Losonczy Károly (külföldi-utazó 13. szám alatt lakó) kocsmáros kedden este 9 óra tájban Boda Dezső dr. központi telgyelet tartó rendőrtisztviselőt jelentett, hogy neje szülöttét Arágyi Berta [skatoralja-új helyi születést 19 éves], kivel csak hat hónappal ezelőtt lépett házasságra, 800 forint készpénzt magához vevén elült.

Losonczy Károly a rendőrtisztviselő előtt az meggyőződésének adott kifejezését, hogy neie valószínűleg Pálly János kereskedésséggel, kivel gyakran össze szokott jönni, megszökött. E feljelentés folytán az aszszonyt és a legényt még az éj folyamán nyomozták, de eredménytelenül.

Szerdán reggel Losonczy Károly Sir Nándor hatvani utcán kereskedőtől, hol

közösége között a legnagyobb jó-ője van. Utjabban itt fűrdőt akarnak építeni s igen valószínű, hogy a kies fekvésű közsg már rövid idő alatt ismeretesebb lesz.

Paulist elhagyva, eljutunk a síkság és hegyes föld igazi válszafához: Radnához. Onnan kezdve már csak hegyet látunk, még ha áttekintünk is a Maros túlsó partjára.

Maga Radna gazdag kis község. Gazdaggá tette a sok bucsujáró, kik éventek ott megfordulnak. Mert ide messze földről özőnik a nép, hogy imádkozzék a csodátévő szent Mária képhöz, s mondanom sem kell, hogy tömredék monda kering a nép között: szánta, püpos, csúszos emberekről, kik fölültek, mert imálkoztak a csodátévő szent Máriához.

A magason fekvő kolostorról, melyről II. József 1768. április 25-én tett látogatása alkalmával azt jegyezte meg, hogy solhasem látott sz. bb fekvésű klastromot, — számos mondat tudnak. Ki is adtak azt — és bucsu idején a panyván még mindig árulgetják. A sok közül egyet megemlítek. A templomajtó mellett, az első oszlopnál egy kis patkó nyoma látható. Megesodálják, meghajulnak, mert hát megmutatta a mindenhát, hogy kolostort felgyújtani nem szabad. A tőrök paca, ki ezt megkísérelte, itt akad fenn lovával és fejével lefele bukott a völgybe. Katonái ezt rossz jönek tekintve, széjjel futottak, ki merre látták s abba hagyták a gyújtogatást. Így van ez megírva „a nép gyönyörűségére.” Ugyancsak felgyújtási monddával van összekötve a csodátévő Mária képe. Erről meg az a monda, hogy 1695-ben felgyújtották a kolostort s csak a kép maradt meg épen.

Közben e vidéken nagyszámú monda kering. Ezek közül is enltek egyet, előbb elmondván, hogy Radnának mintegy folytatást képezi Solymos községe. melynek végén fenn a magasban Solymos várromjai láthatók. Eről beszélik, hogy a vár áraklyén, mely még ma is ép, éjjelenként fehér ruhában a vár nagyszámú jelenik meg, fogai közt turva a vár kulesait.

Sziklás, járatin ut vezet a solymosi várhoz, de egy jó félóra válszafát után ózónál vagyunk. Ez elhagyott vársan is egyet tornyok, sziklafalak, várudvar s az erkély régi brúciás időről beszélnék. Az udvart benőtte a dudva. Rajtukai szakadást mai nap tolvajok buvóhelyei. De nem veszedelmes pont a környékbeli nyaralók gyakran tesznek oda kirándulásokat. Gyönyörű onan a kilátás Erdélybe.

Solymos vára a hegyalja utolsó pontja. A vár alatt a széke Maros hullámai folya-

kora délutáni órákban; sok a kiránduló, ki ismerőseit, barátait látogatására megy.

Délután két órakor indul a vonat s már egy óra múlva célnál vagyunk. Györökig a vonat síkon halad. A jó glogováci svábok kaposztás- és gabna-földjei mellett haladunk, oldalt hagyva egy ocsó apró kis községet, melyeknek templomtornyai fénylenek a nap sugarában. Glogovázot elhagyva, szemünkbe ölik az őthalom, mely Arad régi helyét Orod várát jelzi. Igénytelen, kissé nagyobb domb k, melyek nem látszanak egyébként, mint a síkságon gyakran látható földhányásoknak.

Majd felitnik a hegyek láncolata. Szép panoráma a gyorsan haladó vonatról nézve. A környéknek mindinkább szétoszlának, s a mi legelőször ölik szemünkbe: a szomorú emlékről világozó vár. Ott áll a magasban s letekint a völgybe. Falai égnek meredeznek. E romok a múlt dicsőségéről, fényéről beszélnek. Ninos ember, ki ha először utzik e vidéken, ki ne élezen az ablakon s el ne merengjen a jó régi időről, mikor „hatalmas volt a magyar.” — Mátyás király idejében.

De a vonat halad, gyorsan, kérielhetlenül. Nem tördök az utas ábrándozó hajlamaival s mikor Világos vára előttünk s a kép ismét csak körvonalaiba folyik össze, előttünk Györök, a Hegyalja első állomása. Messze látszik templomának tornya s valóban kedves látvány ez a tiszta, kis falu, hegyei mellett a völgyben.

Györök a Hegyalja központja. Azzá tette fekvése, értelmisége. Ha nyáron nem is, de kivált ősszel vége-hossza nincs itt a mulatságoknak. Az aradi társaságok, karöltve a györökiak, minden évben megalkitják a „vigalmi bizottság”-ot, mely gondoskodik minden kigondolható szórakozásról. Kivált a szüreti hangversenyek kedves emlékről mulatságok. A környék legválsóbb pontjáról is sok szép hölgy jön el, hogy szórakozzék, táncoljon kivilágos-kivirradtig.

Maga Györök, mint említett, egyszerű, tiszta kis falu. Leginkább teret falból épült, fehérre meszelt, náddal fedett parasztházai mellett kíválnak a nyaralók, s ha ezek tulajdonosairól akarnánk megemlékezni sorrendre kellene vennünk Arad kívülbőbbait. De nem tesszük. Megelégszünk egy-két felitűnő nyaraló megemlékezésével. — Ott van a györöki Andránykai. Dományi József és a többi aradi bor nagy kereskedők nyaralói, mint egy-egy rózsakert közepett. — Úgyes kezek tették azzá, kirándulók gyönyörűségére. Megemlítem azt is, hogy a Kuvin határában levő Naachtnebel-kolnában dolgoztatott nem egy színműtven a mi Csiky Gergelyünk. Györöktől jobbra csak Kuvin,

balra pedig Ménés. Két kis óhál falu. Lakosai részben földművelők, részben pedig (s ez talán a legnagyobb rész) szőlőmunkások. Jó ocsón szegődnek el napszakma s így keresik mindennapi kenyerüket. Jámorok és erkölcsösek. Az óhál és ménés lakosok rendesen „jó napot”-ot is kívánnak az előttük teljesen ismeretlennek, idegennek is. Ez az őszinte, nyájas köszöntés mutatja be stílusességüket. Ulyan vidék ez, hol tisztelet, mely bosszúból eredne, gyilkosság, lopás, betörés, csak nagy ritkán fordul elő. Például Új-Paulis községében már mintegy tizenöt éve nem fordult elő tüzeset. A nép nem is biztosítja házáit, kizálat.

Bejártam a vidéket s áthaladtam Ménés fötőzajára is, hol a templom mellett a gyönyörű fekvésű vinzelléri iskola van. Boltívben kőkapun jutunk be az iskola telepsre, melyet a földművelési minisztérium felügyelte mellett a környékbeli érdekeltek közönsége közösgeek alapítottak néhány évvel ezelőtt. A tanfolyam három évre terjed a tanulói ez idő alatt a bor, szőlő s gyümölcsfaisztás minden ágában gyakorlottságra tesznek szert. Már pedig a mi vidékünknek nincs nagyobb áldása az ilyen szakértőknel. Az intézetben csak huszonnégy tanuló lehet benlő és ezért a többi folyamodókról ugy gondoskodtak, hogy rendkívüli vagy vendég tanulók iratkozhatnak be. Kötelelességei ugyanazok, mint a rendes tanulók. Fölötte érdekesek a házirend és a fegyelmi szabályok. A dohányszat, adósságcsemlélt, özivórált, trágár beszédet a legszigorubbán büntetik. A tananyag két csoportra oszlik. A segéd-tananyag sorában ott találjuk a természetet, vegytant, sőt a könyvvezetést is, a szaktantáryak a szőlő és gyümölcsmivelésre terjednek ki. Ez utóbbi ezétra szolgál az intézet tulajdonát képező mintegy husz hold szőlő, intézeti pince és egy faiskola. Az iskola körül egy nagybörézt gyümölcshákkal beültetett park fekszik.

Nektik aradiaknak, ha idegen vendégként érkezik, első dolgnak ot a tizenhárom vértanu kivezetési helye után ide a hegyek közé. Ménésre, a vinzellériiskolába vezetni. Mert nagyobb vendégzeretetet sehol sem találunk. Az idegen, ki egyedül jő is, szivesen látott vendég. Nyitva áll minden porta bárnékné és bárnékné.

Felmentem Ménés egyik legszebb pontjára, egy jó magas szőlőhegyre, hogy gyönyörködjem a tájában. Már este volt, a nap épen lementben s a láthatárt megárynyozták a bucsuó sugarak. A bársnyfeliók ott fűrdöttek a messze távolban széles esiként végig húzóó Maros hajbájiban. Elnétem ezt a szép képet. A hegyaljánban Ménés rendezett utozói, fehérre meszelt házi, csak

nem nagyobb a nap sugarában. S az az eleven, mozgó kis embersegg, a mint ott járnak-kelnek, vagy házuk előtt üldögélnék, élveze a munka után jöleső nyugalmat.

Jobbra a csángó telep öltött szemembe. Kis utcákát alkotnak az egyes sorok s a szem megelégedetten nézi a csinos, kis házakat, hol hazatért magyarjaink laknak. Boldogok-e? Sokan állítják, hogy nem találták föl azt, a mit reméltek: az Eldorádót. De hol van az a földő? Végre is mi nem rennye népet akartunk teleíteni, hanem munkás, szorgalmas családokat, kik, ha megkereshetik napi kenyerüket, megelégedettek lehetnek. A türelmetlenek, elégedetlenek hiába tájéki szájukat: sült galamb nam röpl beléjük.

A messze távolban, a szántóföldeken, kaszálkon és mezőkön tuftüstölő kémények látszanak. Iparizó városról tanuskodva. Te vagy az, születési helyem szép Arad!

Tovább mentem. Tul a „valé”-n (ölgyön), mint itt az utat a nép nevezi. Új-Paulis kezdődik. Mindjárt az első házánál, a mint az utról bekanyarodom, jó, magyar képi öreg urak látok, magyar: öltönyben: simóros ruhában, Rikószintóm a jónapot s megkérem: engedjen megpihenni a háza előtt. Ram nöz meredten, majd felvilágosít, hogy ő német Nagyot nézek s elgondolom magamban: ima magyar ruhában egy nem földi. Erdéket az öreg és szóba álltam vele Eleintén tartózkodott a bizalmas szótól, de belmelegedve elbeszélte egyetmást a multról, sőt a maga életéből is. Utóbb ki jött élete párja is s együtt elkezdtek mulatolni, a falu lakosairól nyujtva leirat.

Különös ez a falu. Az egész környéket oláhok lakják, németnek nyoma sincs. S ime e faubun csupan németek laknak és közöttük oláhokra nem találunk. E németek megörizték népviseletüket, hogy a férfiak is úgy járnak, mint a banai svábok. Ez annál feltűnőbb, mert talán nincs gyorsabban asszimilálóó nép, mint a mi svábaink. Tudok példát rá, hogy egyes bekoltoztottak a legrovidebb idő alatt kivették eredeti viseletükből. Tudakozóitán a jó öregtel, hogy mit mondanak: mikor jöttek ide németek? Bizsken említette, hogy ők francziák utódaik. Mert itt eredetileg francziák laktak, csak II. József telepitett ide banai svábokat a így lett a községből rövid idő alatt német falu. Kélekelve fogadtam ez adatokat.

Új Paulist O Paulis követi, az a falu, hol örökös hadiálban áll a német az oláhval. S mint az én jó öregem sóhajtva említi: nincs ember, ki az ellenkezőt ki egyenltsé. Ez sem különb falu a többi hegyaljánál, egyszerű, csinos, de hegyaljai

